

'Catalan connection'

EL TEMPS ha reconstruït totes les passes polítiques i les connexions que finalment han donat llum al pacte lingüístic del País Valencià. Per responsabilitat periodística s'ha quedat molta informació al tinter. Aquesta és, doncs, la veritat d'un procés, però no pas tota.

El 28 de maig de 1995, el Partit Popular (PP) guanyava les eleccions autonòmiques al País Valencià. Un victòria, però, relativa ja que li calia el suport d'Unió Valenciana a fi de poder governar la Generalitat. Aquesta situació va posar en alerta els moviments de defensa de la llengua, que veien en un hipotètic govern de dretes la institucionalització del secessionisme lingüístic. No en va durant la pre-campanya electoral el candidat Eduardo Zaplana s'havia decantat obertament pel secessionisme en un intent d'arrabatar bona part de la clientela a Unió Valenciana (UV), partit que fins aleshores –i encara ara– ha hegemonitzat l'anticatalanisme valencià. La resposta a aquest viatge de Zaplana cap als sectors més involucionistes del país no es féu esperar. El dia 11 de març de 1995 es manifestaven pels carrers d'Alacant més de trenta mil valencians aixoplugats sota el Bloc de Progrés Jaume I (sindicats, PSPV-PSOE, EU, UPV; universitats valencianes i Federació d'Escola Valenciana entre d'altres). Després ho farien el 6 de maig a València uns 130 mil ciutadans amb l'únic objectiu d'advertir la dreta que el país no estava disposat a renunciar a cap de les conquestes aconseguïdes en el camp de la normalització lingüística i cultural.

Fet i fet, la immediata aliança política entre PP i UV va crear una gran incertesa sobre quina seria la política lingüística del PP, un partit que, malgrat tot, sempre havia utilitzat en l'àmbit institucional un

valencià bastant respectuós amb els criteris de la Universitat. Val a dir també que els populars van evitar a tot preu que caigueren en mans del seu aliat regionalista les carteres d'Educació i Cultura, a causa de les pressions del PP de Madrid i de les del moviment cívic al carrer. Això no obstant, Vicent González Lizondo, llavors president de les Corts i d'UV, introduí

Les manifestacions del Bloc de Progrés van deixar clar a Aznar que el PP no podia jugar amb la llengua i la cultura dels valencians.

la normativa secessionista de la Real Academia de Cultura Valenciana (RACV) en el butlletí oficial del legislatiu valencià i també en les comunicacions de les conselleries d'Agricultura, Medi Ambient i de l'Institut Valencià de la Joventut. Aquesta dualitat creà al president Zaplana no pocs maldecaps. D'una banda, es posava en evidència davant de l'opinió pública de l'estat espanyol, alhora que feia augmentar el recel i les tensions en una importantíssima part de la societat i no cal dir en institucions com ara la Universitat. Però Zapla-

na era presoner d'aquest pacte i de les pressions de l'anticatalanista diari *Las Provincias*, mitjà que havia estat clau en la seua ascensió política i posterior victòria electoral. D'altra banda, la qüestió lingüística havia estat en el cas del PP una matèria relativament secundària. Tradicionalment el PP només havia apel·lat al valencià per tal de capitalitzar el vot anticatalanista. El mateix Zaplana no parla valencià.

Això no obstant, el triomf de José María Aznar el 3 de març de 1996 en les eleccions generals i el seu pacte de governabilitat amb Convergència i Unió (CiU) havien d'afectar directament la dinàmica de política lingüística que s'havia engegat al País Valencià. Val a dir, però, que abans fins i tot de la investidura d'Aznar com a president del govern central ja s'havien produït moviments en aquest sentit. La imposició des de Madrid de Fernando Villalonga al govern Zaplana com a conseller de Cultura el 4 de juliol de 1995 n'era la demostració més palpable. Villalonga està vinculat per tradició familiar a la dreta més liberal –la família fins i tot va mantenir vincles molt estrets amb el dirigent de la Lliga Francesc Cambó–, és amic del president Jordi Pujol i sintonitza amb sectors més amplis del valencianisme cultural: *Las Provincias* s'encarregaria mesos més tard de desprestigiar-lo i de fer-li la vida impossible.

Amb tot, el fet més important, i que coincideix amb les primeres converses secretes per un pacte lin-

Objectius: aconseguir l'adhesió del secessionisme

güístic valencià, va ser la sentència del Tribunal Constitucional del 21 d'abril de 1997 que autoritzava la Universitat a fer servir el terme "català" per definir acadèmicament el valencià. Des que en 1986 l'ex-falangista i llavors dirigent del sindicat estudiantil Alternativa Universitaria Juan García Santandreu (avui líder de l'anticatalanista Grup d'Acció Valencianista, GAV) es querellà contra la Universitat per fer servir del terme català, tots els tribunals s'havien manifestat en contra de la institució acadèmica. La sentència del més alt tribunal va provocar el pànic en les files de la dreta local, i especialment en les de l'anticatalanisme, que hi veien la legitimació definitiva per via estatal de les tesis unitaristes de la llengua. *Las Provincias* i l'*Abc* fins i tot no van estar-se de qualificar la sentència de fruit d'una conspiració "catalanista" estimulada des de l'ombra per CiU. María Consuelo Reyna, directora de *Las Provincias*, arribà a escriure en un to patètic que el valencià ja es deia català a la Universitat i que si no es feia res, aviat també se li diria català al carrer. Unió Valenciana aprofità per retrobar-se amb els seus orígens ideològics més radicals alhora que exigia al seu soci de govern l'aplicació fèrria de les tesis del secessionisme en les institucions. La crispació dels anticatalanistes va coincidir, no cal dir-ho, amb l'eufòria dels partits de l'esquerra i de la cultura. La fractura social tornava a dibuixar-se com als pitjors temps de la transició.

Valencià: 'diferente y diferenciado'. La dreta, doncs, no podia resignar-se, i més tenint el poder, a acatar sense objeccions una decisió jurídica com aquella que en la pràctica els deslegitimava davant de les seues clientele més immobilitistes i que deixava sense sentit la seua política repressiva envers els grups de defensa de la llengua del País Valencià i contra la mateixa Universitat. La primera reacció fou la declaració conjunta del PP i UV feta a les Corts Valencianes el dimarts 29 d'abril de 1997 en la qual s'afirmava que "(...) el idioma valenciano es diferente y diferencia-

ARXIU / RAFA GIL

do de las otras lenguas del Estado español, sin ninguna ambigüedad, matiz o asimilación con otras lenguas amparado en criterios académicos, científicos o cualquier otros ajenos a la legalidad vigente". El president Pujol diria d'aquesta moció el dia 7 de maig al Parlament català –i després de ser interpellat per Joaquim Nadal (PSC)– que no acceptaria cap atac frontal a la unitat de la llengua alhora que referint-se al conflicte lingüístic valencià afirmava que "les dues parts" havien de fer un esforç d'entesa i generositat i que en València "la

defensa del valencià" era bàsica per al manteniment de la seua identitat pròpia. Poc després, el dia 22 de maig, en una entrevista al president Zaplana a *Las Provincias*, aquest havia deixat anar, premonitòriament, que pensava en la creació d'un ens normatiu per al valencià que hauria de comptar amb "totes" les opinions lingüístiques i el consens polític de la majoria dels partits a les Corts valencianes. El dia 26 de maig Zaplana proposava a Pujol la creació d'un ens per al valencià que juntament amb un altre organisme a les Bale-

Les manifestacions que precediren la victòria del PP deixaren clar que els valencians no estaven disposats a cedir al secessionisme. La concentració que tingué lloc el dia 6 de maig de 1995 a València reuní més de 130 mil ciutadans.

ARXIU / JORDI PLAY

Dalt, imatge de la reunió que mantingueren tots dos presidents a Barcelona el 4 de maig de 1998. Els contactes entre Pujol i Zaplana han proliferat els darrers anys i han estat claus per a les negociacions del pacte. Zaplana ha buscat així l'obtenció d'un cert prestigi a Catalunya que alhora li servira de trampolí per a llaurar-se el seu futur polític a Madrid.

ars i a l'Institut d'Estudis Catalans determinarien l'autoritat lingüística per a tots els Països Catalans. El president Pujol, segons fonts properes a la Presidència de la Generalitat de Catalunya, tot i que va valorar positivament la proposta no la va creure convenient pels problemes que hauria creat a les Illes Balears la conformació d'un nou organisme diferent de la Universitat. També a Tarragona, i per aquelles dates, Zaplana havia lliurat a Pujol un document redactat per un dels prohoms més liberals del PP en el qual descrivia quines anaven a ser les seues línies pel que fa a la política lingüística dels valencians i a la unitat de la llengua. Siga com siga tots aquests esdeveniments no deixaven de ser la crònica anunciada d'un pacte lingüístic que ja havia començat a cuinar-se a diverses bandes mesos abans.

La manifestació del dia 13 de juny de 1997 pels carrers de València en defensa de la "llengua valenciana" i contra la sentència del TC –batejada per UV, capitalitzada pel GAV de Sentandreu, i promoguda per *Las Provincias*–, deixà en una situació molt complicada el PP. Públicament se sumaven a títol individual a la manifestació, mentre que en secret dissenyaven el pacte lingüístic.

UV hauria accedit a pactar una normativa per al valencià però defugint la qüestió de l'origen i filiació del valencià.

D'altra banda, quatre dies més tard d'aquesta manifestació CiU, el Bloc Nacionalista Valencià (BNV) i el Partit Socialista de Mallorca feien una declaració conjunta a València en què recalaven la necessitat d'enfortir la comunitat cultural i lingüística dels Països Catalans i manifestaven que la "solució del conflicte lingüístic al País Valencià passa per l'acord polític i el compromís de les forces majoritàries de fer seu aquest acord. Un acord que hauran de prendre les Corts valencianes amb el més absolut dels respectes a les institucions acadèmiques". Així mateix postulaven l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (IIFV) com a màxima autoritat lingüística. Venint d'on venia la declaració,

hi ha més que indicis per pensar que alguna cosa estava passant.

Pactar... una vella idea. Cal tenir en compte que entre 1993 i 1995 ja s'havia perfilat la idea d'un pacte lingüístic. Se sap que Miquel Ramon Quiles, llavors senador per UV-Esquerra Nacionalista Valenciana, va mantenir converses informals en aquest sentit amb el senador d'Unió Democràtica de Catalunya, Joan Rigol. En aquestes converses s'apuntaven en el fons dues idees. D'una banda, la necessitat de consensuar unes normes ortogràfiques valencianes –que no contradigueren en termes generals la normativa ni l'esperit de les del IEC– que probablement haurien d'elaborar-se al Consell Valencià de Cultura (CVC), el qual hauria també de defugir cap debat sobre l'origen i filiació del valencià. De l'altra, planava la vella teoria del president Jordi Pujol que el conflicte es podria resoldre tot seguint el model lingüístic neerlandès en què tant l'estat belga com l'holandès tenen sobirania per determinar les seues polítiques lingüístiques al mateix temps que existeixen uns òrgans comuns i uns mecanismes d'arbitratge ortogràfic.

La victòria dels populars a l'estat acabarà accelerant la necessitat d'una solució i desplaçant els protagonistes inicials del pacte en favor dels guanyadors. Fins ací el que tothom sabia més o menys de primera mà.

Camps entra en escena. El 22 de febrer de 1997, Zaplana nomena Francesc Camps conseller de Cultura. Camps, auspiciat per Maria Consuelo Reyna en la seua carrera inicial, i proper a l'Opus Dei, havia estat un dels ambaixadors polítics de la dreta a finals dels anys vuitanta a les tertúlies de l'Hotel Inglés de València on es gestava un moviment de reconciliació entre catalanistes i anticatalanistes conegut com a la tercera via. El nomenament de Camps no omplia potser el buit deixat per Villalonga –quant a la seua capacitat de contemporitzar amb el nacionalisme– però almenys evitava en

bona part les històries de l'anticatalanisme i afavoria la capacitat de maniobra de Zaplana en l'esvarós context del pacte lingüístic que començava a perfilar-se. D'altra banda, la seua amistat amb el traumatòleg Manuel Sanchis Guarnier i Cabanilles –fill del filòleg que féu possible l'entrada dels estudis de català a la Universitat de València– feien de Camps un bon lloctinent de Zaplana a les converses del pacte. De fet, ja a mitjan mes de març de 1997 el conseller Camps i Guarnier, enmig d'un sopar amistós, suggerien informalment la conveniència de crear una entitat normativa valenciana que afavorira l'acord al País Valencià. Paral·lelament Zaplana mantenia, en la més absoluta discreció i tutelat per l'ex-dirigent socialista i ara alt càrrec de la Generalitat popular Rafael Blasco, contactes d'alt nivell a Catalunya. L'interès de Zaplana en el pacte lingüístic no era cap altre que el d'erigir-se en un polític amb capacitats d'estadista tot mostrant-se als ulls de Madrid i de Pujol –bàsic en la governabilitat de l'estat– com un centrista capaç de modernitzar el país més enllà de conflictes seculars. Zaplana, obligat pels fets consumats d'un pacte que no controlava, feia de la necessitat virtut. Tot i això, les negociacions secretes van permetre a Zaplana moure's a la rebotiga de l'alta política a la recerca d'un acord i amb la seguretat que a Catalunya aprovaven l'operació. Les primeres informacions públiques que plasmen els contactes directes entre dirigents catalans i el PP valencià apareixen a finals del mes de maig de 1997.

A pesar de la discreció de les passes que anaven fent-se era obvi que el PSPV-PSOE seguia amb més o menys convenciment la maniobra. D'altra banda, era evident que bon punt resolta la seua crisi interna, i en cas de consolidar-se el procés de pacte, també ells haurien d'entrar a jugar. Així, la segona setmana segurament l'ex-conseller socialista d'Educació –que ja es postulava per substituir Joan Lerma en la secretaria general dels socialistes–, Joan Romero, ja estava al corrent del projecte i fins i tot havia

aprovat la idea de crear un nou òrgan normatiu per al valencià. L'interès de Romero no era gratuït. Segons explica gent del seu entorn, a Romero li obsessionava la idea que el PSPV havia perdut les eleccions a València justament a causa del conflicte lingüístic.

També sembla que la Universitat de València havia seguit amb molta atenció aquest procés. De fet el dia 13 de maig el president Zaplana sopava amb Antoni Ferrando, director de l'IIFV, i amb Xavier Casp, mític degà de la RACV, per sospesar la possibilitat d'un pacte.

L'Institut d'Estudis Catalans (amb autoritat lingüística en tot el domini del català per Reial Decret de 1977) també n'estava al corrent. No és cap casualitat que un dia abans del sopar de Zaplana amb Casp i Ferrando, el IEC decidira, a

Zaplana es va trobar amb un pacte negociat pel PP de Madrid i per CiU. Fent de la necessitat virtut, s'erigí en el gran pacificador.

ARXIU

ARXIU

sol·licitud de la Universitat de València, modificar els seus estatuts per tal d'admetre la denominació de valencià per a la llengua catalana. Dies després, el 29 de maig i a través d'intermediaris valencians, miraven de convèncer Manuel Castellet, president del IEC, perquè s'entrevistara en privat amb el conseller Camps. Bon punt fet el contacte, el 6 de juny Camps respongué Castellet i l'informà que no podria reunir-se amb ell almenys fins que passara la manifestació anticatalanista orquestrada pel GAV i per *Las Provincias*, prevista per al dia 13.

Madrid també seguia molt atentament les evolucions del pacte valencià. De fet, tan sols cinc dies després de l'esperpèntica manifestació anticatalanista, el president Zaplana rebia tot el suport del vicepresident primer del govern, Francisco Álvarez Cascos. El 27 de juny de 1997, tornaren a moure's tots els fils. Llavors ja havia passat l'impacte de la manifestació secessionista i, al seu torn, la multitudinària concentració convocada per les forces nacionalistes i de progrés el 26 d'abril havia advertit la dreta que no es deixaria atropellar. Aquell mateix dia 27 de juny l'ex-conseller Fernando Villalonga va mantenir un llarg i cordial dinar al restaurant Óscar Torrijos de Va-

Manuel Sanchis Guarnier i Cabanilles s'abraça amb Joaquín Calomarde després de l'aprovació del dictamen sobre la llengua dels valencians que va perfilar el CVC. Sanchis, conseller a proposta del PSPV-PSOE, i Calomarde, a proposta del PP, van ser dos dels màxims negociadors en tot el procés. A sota, Joan Romero, secretari general del PSPV-PSOE, ha hagut de fer un dels papers més difícils del pacte. Els socialistes difícilment podrien justificar un resultat favorable al secessionisme lingüístic.

Xavier Casp (UV) saluda Joaquín Calomarde (PP) davant de la mirada atenta del president del CVC, Santiago Grisolia, durant un recés. Les reunions del CVC costaren als valencians uns 25 milions de pessetes, molt menys segons el que se sap, del que ha costat el silenci parcial de l'entorn anticatalanista. A la dreta, el Conseller valencià de Cultura, Francesc Camps, un dels personatges més importants del pacte. Durant el procés de pacte ha estat l'*esparring* del president Zaplana.

lència amb un alt càrrec de la Universitat i amb un interlocutor del PSPV-PSOE. El motiu del dinar era explicar a Villalonga el projecte de pacte lingüístic i convèncer-lo perquè aquest fera d'intermediari amb el president José María Aznar per garantir l'èxit de l'operació. Totes les peces començaven a encaixar. Mentre Romero i Zaplana mantenien converses privades, els peons feien les seues jugades.

El dia 15 de setembre de 1997, amb Romero ja de secretari general del PSPV-PSOE, es convocava una reunió d'alt nivell a la seu socialista del carrer d'Albacete de València. Al despatx de Romero es trobaven l'ex-regidor de València Vicent Soler, el portaveu adjunt del PSPV a les Corts Jesús Huguet, el secretari socialista de cultura Josep Palomero, i el traumatòleg Manuel Sanchis Guarner i Cabanilles. A la reunió es decidí finalment deixar la responsabilitat del pacte lingüístic en mans del Consell Valencià de Cultura (CVC) prèvia negociació secreta entre el PSPV-PSOE i el PP sobre les característiques del futur òrgan normatiu i de la llista dels seus components inicials. La idea, però, no era original, de fet, dos dies després i durant el debat de política general, el president Zaplana la proposava a les Corts Valencianes i encarregava al

El 1981 Grisolia signà un document, adreçat al president Calvo Sotelo, en què es negava que el valencià fóra català.

CVC "un dictamen sobre qüestions lingüístiques assentat tant en fonaments científics com històrics". Tots els partits representats a les Corts Valencianes i d'altres com el BNV acceptaren la proposta de Zaplana. Tots, exceptuant, Esquerra Unida... Al capdavant aquesta formació tenia motius suficients per desconfiar de la proposta del PP, que des de la seua entrada a la Generalitat havia protagonitzat no pocs actes de marginació i persecució contra el món cultural i contra l'ensenyament en valencià.

Pacte o rendició? En tot cas l'anunci de pacte lingüístic va deixar sorpresos, quan no escèptics, tots aquells que pensaven que la dreta només era capaç d'escanyar el lent procés de normalització lingüística. Fet i fet, la malfiança naixia de l'amarga experiència que la dreta valenciana havia inoculat. Sempre que s'havia pactat res, s'acabava pagant bo per dolent.

Un anunci que arribà precedit el dia 23 de setembre de la notícia que Xavier Casp havia posat sota la tutela legal de la Generalitat la secessionista RACV. Al cap i a la fi, era el primer ensurt per al món de la cultura, que veia en aquella maniobra l'intent del PP d'atorgar a aquesta entitat la capacitat normativa sobre el valencià.

D'altra banda, el dia 8 d'octubre les Corts valencianes reunides a Xàtiva decidien, amb els vots del PP i d'UV, derogar la capacitat de l'IIFV per a la supervisió dels llibres de text. Aquest fet va encrespar els ànims de la Universitat i de totes les forces de l'esquerra que veien incompatibles les paraules de conciliació de Zaplana amb aquesta decisió.

El 9 d'Octubre, diada del País Valencià, el PP tornava a jugar a l'ambigüitat. Concedia la distinció del Mèrit Cultural de la Generalitat al filòleg Manuel Sanchis Guarner —a títol pòstum— i a la compositora Matilde Salvador, però també ho feia al poeta Xavier Casp i al catedràtic de dret ultra Juan Ferrando Badia. Cal dir que tant Casp com Ferrando Badia van ser uns dels més preclars animadors del gru-

puscle feixista GAV i de la campanya de violència que acabà costant-li la vida al filòleg Manuel Sanchis Guarner.

Durant els mesos següents les entitats secessionistes i el diari *Las Provincias* van rebre centenars de milions de pessetes de la Generalitat, en contrast amb la marginació sistemàtica –i no sols econòmica– de mitjans, associacions i altres defensors de la normalitat lingüística valenciana. En la pràctica la conciliació promoguda pel PP només afavoria els secessionistes.

Mentrestant ja s'havia establert un procés institucional per tal de donar forma al pacte. Els 21 membres del CVC (vuit proposats pel PSPV, nou pel PP, dos per EU i dos per UV) havien d'escollar les opinions sobre la llengua de les entitats cíviques i culturals més emblemàtiques del país. Finalment el CVC va elaborar un dictamen sobre el valencià que recollia el seu origen i filiació, una proposta per al seu ús i les recomanacions adients per a la formació d'un nou òrgan normatiu. A més tothom confiava en el paper conciliador que havia de fer el president del CVC, Santiago Grisolí, a pesar que aquest, de nacionalitat nord-americana, analfabet en valencià i especialista en el genoma humà, havia estat un dels signants d'un document que durant la transició es va lliurar al president Calvo Sotelo contra la suposada catalanització del País Valencià, una dada que, per cert, tothom va passar per alt. Aquest document, que negava la catalanitat de la llengua dels valencians, també el va signar Xavier Casp. Grisolí, d'altra banda, era un personatge clau per a Eduardo Zaplana per la seua estreta relació amb la Casa Reial espanyola, la qual ha estat informada puntualment de totes les evolucions del pacte a través de la reina Sofia, alumna en temes de ciència del president del CVC.

El 23 de desembre de 1997 es renovava un terç de la composició dels membres del CVC i es nomenaven els nous consellers: pel PSPV-PSOE, l'ex-rector i membre del IEC Ramon Lapedra, l'editora Rosa Serrano, la soprano Enedina

El paper del metge Manuel Sanchis Guarner i de l'ex-rector Ramon Lapedra fou clau en les negociacions del pacte lingüístic al si del CVC.

Lloris i el metge Manuel Sanchis Guarner i Cabanilles; pel PP, el crític d'art Manolo Muñoz Ibáñez i el bisbe de Castelló, Joan Antoni Reig; per Esquerra Unida, la degana de la Facultat de Filologia, Carme Morenilla.

A mesura que avançaven les setmanes a dins del CVC s'aclarien les posicions i afloraven les tensions. El grup més dur de la dreta, conegut internament com la "banda dels cinc" i conformat per Casp, Josep Boronat Gisbert, Leopold Penarroja i el cap de redacció de *Las Provincias* Ricardo Bellvesser, jugava tothora a l'obstruccionisme. Vicent Alvarez i Carme Morenilla, proposats per EU, intentaven de fer complicats equilibris per tal

d'aconseguir un dictamen més coherent amb els plantejaments mantinguts per la comunitat científica envers el valencià, conscients també que els partits majoritaris mantenien les negociacions reals del pacte fora del CVC. Tant Morenilla com Alvarez temien que les renúncies tàctiques del PSPV-PSOE així com les astúcies del PP acabaren legitimant el secessionisme lingüístic o bé perpetrant la separació lingüística i cultural del País Valencià respecte Catalunya i Balears mitjançant la creació d'un nou organisme normatiu. Mentrestant, Lapedra i Sanchis Guarner i Cabanilles, informaven puntualment Joan Romero, qui els donava instruccions precises del que havien de negociar dins del CVC amb Ramon de Soto (PP).

Fora del CVC, les pressions dels sectors més reaccionaris començaven a prendre un to desagradable, i més quan tot semblava indicar que el dictamen reconeixeria la unitat de la llengua encara que fóra –com ha estat el cas– de manera confusa.

El dia 20 de febrer de 1998 davant de les portes del Palau de la Generalitat tenia lloc una concentració del GAV contra el CVC en què es llançaren consignes feixistes i fins i tot es va arribar a intentar agredir físicament l'alcaldeessa de València, Rita Barberà, que es

El rector de la Universitat de València, Pedro Ruiz, i el president Eduardo Zaplana conversen durant un acte oficial. Les relacions entre la Universitat i la Generalitat han estat molt tenses en els darrers tres anys. El pacte lingüístic ha estat un element més de tensió entre les dues institucions.

Els acords entre Zaplana i María Consuelo Reyna

Maria Consuelo Reyna, directora i copropietària de 'Las Provincias', ha pressionat tant com ha pogut el PP. Amb tot, molts desconfien del seu relatiu suport al pacte.

trobava accidentalment al Palau. En la concentració fins i tot participà el conseller del CVC i ex-seminarista Josep Boronat Gisbert, qui paradoxalment vivia en part dels ingressos que obtenia del Consell Valencià de Cultura. La situació començava a ser molt tensa i coincidia amb les audiències del CVC a diverses entitats cíviques del país per tal d'informar sobre els seus punts de vista lingüístics. Semblava, doncs, imprescindible convèncer Xavier Casp perquè fera un pas en favor de la conciliació. Un dia després de la concentració del GAV, un dels membres del CVC a proposta del PSPV intentava, doncs, fer-lo entrar en raó apel·lant al passat de Casp —recordem que fou un dels primers impulsors del conreu del català al País Valencià en la postguerra— i a antigues amistats. La reunió resultà una mica còmica i alhora inútil. Casp, arribaria, a pesar del seu tancament, a assegurar que la secessionista Real Academia era dipositoria d'uns documents que demostraven la unitat de la llengua. No era l'única persona que intentava de fer entrar en raó Casp. Fins i tot han corregut rumors bastant fundats sobre la seua correspondència amb el president Pujol durant el procés de pacte.

A la segona meitat de març la si-

Boronat, conseller per UV, es manifestà contra el mateix organisme del qual cobrava unes 40.000 pessetes per reunió.

tuació s'havia complicat encara més. A pesar de tot, Joan Romero, assegurava en privat i davant d'algunes persones als locals de la Fundació Tolerància i Solidaritat que si les enquestes deixaven fora del Parlament UV, el PSPV i el PP signarien el pacte lingüístic en una vesprada. En cas contrari caldria continuar negociant sense fixar-se dates.

En aquest context, el 31 de març a les 9 del matí tenia lloc a la Conselleria de Cultura una reunió entre Francesc Camps i un enviat dels socialistes membre del CVC. Camps exposà amb claredat quina era la posició del PP: el dictamen havia de ser un projecte de Llei igual que el de la Generalitat de

Catalunya en què es reconeixia l'autoritat lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans. Sis dies després en el transcurs d'un dinar a l'Hotel Inglés de València els socialistes estudiaven la proposta del PP. Hi assistien Joan Romero i Josep Palomero pel partit, i Josep Maria Morera, Ramon Lapiedra i Sanchis Guarner i Cabanilles en representació del CVC. Aquella mateixa vesprada es reunien també a la Facultat de Filologia Guarner, Morera i Lapiedra amb Vicent Álvarez i Carme Morenilla, membres del CVC per EU. L'encontre resultà bastant violent i si alguna cosa quedà clara fou la disparitat de criteris entre els membres de l'esquerra a l'hora d'enfocar el dictamen. Amb tot Morenilla i Álvarez encara confiaven que podrien convèncer Manuel Bas (PP) i els consellers pel PSPV, Ferran Torrent, Rosa Serrano i Enedina Lloris, perquè defensaren posicions més unitaristes Bas Carbonell, a pesar d'haver estat nomenat pel PP, no ha negat mai la unitat de la llengua des del seu conservadorisme, mèrit que li ha valgut el llinxament polític i personal des de les pàgines de *Las Provincias* durant tot el procés.

El mes d'abril seria un mes d'intenses reunions i d'audiències secretes amb els directors dels mitjans de comunicació valencians.

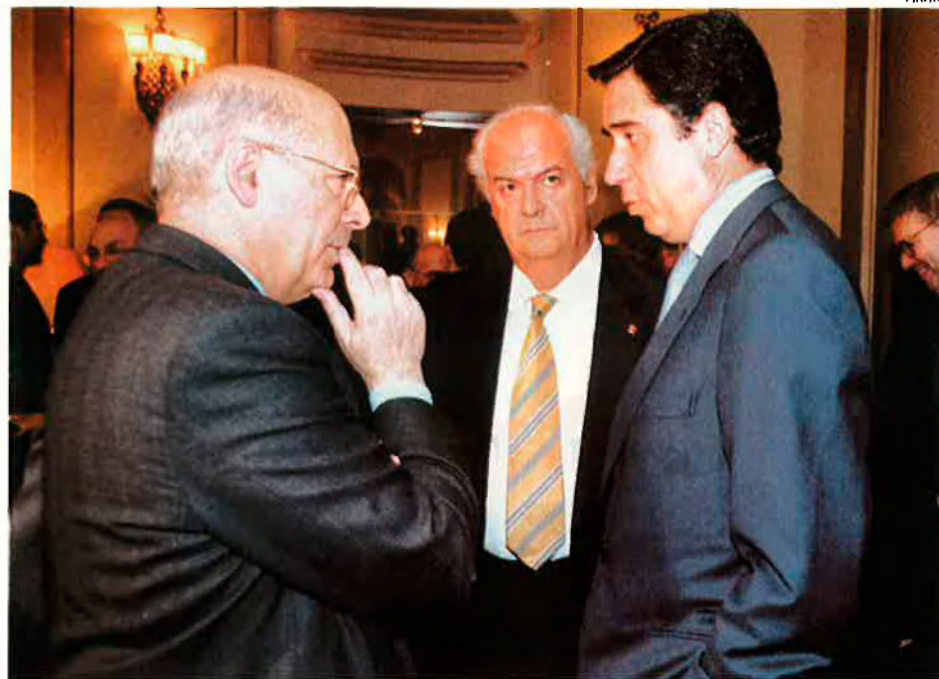
El fet, però, és que alguns dels consellers del PSPV, pràcticament ja havien elaborat, i consensuat amb el PP, el dictamen. Fins i tot s'havien detallat ja llistes provisionals dels components de la futura Acadèmia Valenciana de la Llengua tot coincidint amb la defecció interessada del bisbe anticatalanista de Castelló, Joan Antoni Reig, i amb l'entrada en el CVC de l'exdiputat del PP Joaquín Calomarde, que va rellevar Ramon de Soto com a negociador amb el PSPV.

Un mes després l'IIFV, a través d'Antoni Ferrando i de Rafael Alemany —amic de Zaplana— començaven a jugar amb més decisió les seues cartes. L'estratègia no seria altra que la de llançar missatges públics amb un cert to de duresa mentre discretament cercaven posicions favorables a través de dis-

cretíssimes negociacions que fins i tot deixaven molt sovint de costat el rector Pedro Ruiz. En les reunions de l'IIFV es produïren fins i tot moments de crispació. Ningú no volia quedar-se fora del futur organisme. A part del teòric prestigi que suposarà pertànyer a la futura Acadèmia des de ben d'hora, s'ha parlat de sous que superaran les dues-centes mil pessetes per una feina que a hores d'ara encara està per determinar i que en tot cas no eximirà de fer-ne d'altres.

El dilluns dia 1 de juny tenia lloc al Palau de la Generalitat una reunió entre el president Zaplana, el rector Pedro Ruiz i Ramon Lapiedra. Els dos homes forts de la Universitat insistiren de bell nou, davant les evasives del president, a dir que el dictamen havia de deixar molt clara la unitat de la llengua. Però els dubtes, els temors per part del PP i concretament de Zaplana, només podien ser contrarestats d'una manera. És llavors quan començà circular el document redactat per Rafel Alemany i abonat plenament per Joan Romero. Un text amb una definició de la unitat de la llengua suficientment ambigua perquè poguera ser acceptada per la dreta i pels secessionistes. El document definia el valencià com "una varietat diatòpica del sistema lingüístic català" i recomanava la creació d'un nou ens normatiu diferent de la mateixa Universitat, fins aleshores únic referent en tant que autoritat lingüística. La dreta, però, se sentia massa pressionada i atemorida pel pas que anava a fer-se, i sobretot per la reacció de Maria Consuelo Reyna. El conseller Camps necessitava guanyar temps, i després de reunir-se amb Grisolí aconsegua que se suspenguera el plenari del CVC pervist per al dia 10 de juny amb una excusa vanal. El PP temia per la possibilitat que el dictamen acabara reconeixent de forma clara la unitat de la llengua.

Les negociacions, doncs, al voltant d'aquesta qüestió es perllongarien encara durant intensos dies de reunions i contactes. Seria amb una definició ambigua a la butxaca ("El valencià, idioma històric i propi de la Comunitat Autònoma Valenciana, és part integrant del

ARXIU

Al juliol de 1998 Maria Consuelo Reyna fou comminada a acceptar el pacte en una tortuosa i patètica reunió amb Zaplana.

sistema lingüístic propi de tots els territoris hispànics no castellànò-fons de l'Antiga Corona d'Aragó) que Romero, acompanyat de Ramon Lapiedra i de Sanchis Guarner i Cabanilles dinaria amb Zaplana, Grisolí i Camps al Palau de la Generalitat el dimarts 23 de juny a fi d'acordar els últims punts del pacte. Aquella mateixa nit el pacte quasi es donava per segur. Només calia que el PSPV convencera Pedro Ruiz que seria molt inoportú obligar el PP a acceptar un ens normatiu amb el 70% de representació universitària tal i com també exigien els membres del CVC proposats per EU. La Universitat, en darrer terme, no acabaria essent cap problema. El proble-

ARXIU

Dalt, el senador d'Unió Democràtica de Catalunya, Joan Rigol (a l'esquerra) amb el president de la Generalitat Valenciana, Eduardo Zaplana (a la dreta), en una conferència del segon on explicava les relacions entre Catalunya i el País Valencià. Davall, l'ex-conseller de Cultura del PP Fernando Villalonga. Aznar imposà a Zaplana aquest càrrec per tal d'afavorir un acord lingüístic al País Valencià.

ma tant per al PP com per al PSPV a l'hora de tancar un acord era Maria Consuelo Reyna –directora i propietària de *Las Provincias*–. El mes de juliol aquesta seria comminada a acceptar el pacte en una tortuosa i dramàtica reunió celebrada en un hotel de València i a la qual també va assistir Eduardo Zaplana. Reyna, visiblement afectada, acabaria acceptant repartir-se els papers amb el president en el context del pacte. La seua submissió acabava de ser escenificada no sense deixar d'obtenir prebendes polítiques i econòmiques del govern de la Generalitat.

La nit del 3 de juliol, a una cafeteria dels voltants de l'Hotel Astoria de València, Calomarde, De So-

Els membres del Consell Valencià de Cultura li van lliurar al president de la Generalitat, Eduardo Zaplana, el dictamen sobre la llengua dels valencians. Dalt, imatge de Santiago Grisolia, president del CVC, i Eduardo Zaplana en el moment del lliurament del dictamen el dia 14 de juliol de 1998. Amb aquest gest, es tancava el cercle traçat pel president de la Generalitat quan va llançar la idea que el CVC dictaminaria sobre el valencià.

to, Lapiedra i Guarnier acabaven d'enllestir la part més complicada del dictamen, la referida a l'origen i filiació del valencià. Una setmana després, amb catorze vots a favor, els vots en contra d'UV i el de Penarroja (PP), i dues abstencions acompanyades de vots particulars (EU), s'aprovava el dictamen. Mentrestant, a les portes del Palau de Forcalló on se celebrava la votació un escamot del GAV amenaçava violentament el CVC. L'espectacle mostrà qui eren els violents i també que els secessionistes, UV inclosa, s'havien quedat sols.

Un acord a mitges. L'aventura del pacte, però, no havia acabat encara. Aquest darrer estiu aquesta qüestió ha concitat al seu voltant no poques tensions polítiques. El dia 2 de setembre, data en què es votava a les Corts valencianes la Llei de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, que recull el dictamen del CVC, tingué lloc un dels darrers episodis més tensos. Mentre Zaplana havia promès secretament a CiU que un article recolliria les relacions preferents de l'Acadèmia amb el IEC –punt que Romero coneixia– *Las Provincias* aquella setmana publicà que la majoria dels 21 membres de l'Acadèmia serien secessionistes proposats pel PP. Joan Romero, en vista d'aquesta

Els secessionistes no han entrat en el pacte. Dividits i expectants, alguns confien a formar part de l'Acadèmia, gràcies al PSPV.

perspectiva, anuncià que no votaria la llei i que, per tant, el pacte se n'anava en orris. La nit anterior a la votació, Zaplana no havia desmentit encara els rumors ni Romero retirat la seua amenaça. Sense els noms damunt la taula el PSPV no votaria a favor de la creació de l'Acadèmia. Sorprenentment, aquella mateixa nit, assessors de Camps s'adreçaven al senador Joan Rigol perquè es posara en contacte amb Pujol i Aznar a fi que aquests feren entrar en raó Zaplana (el president valencià havia promès a CiU que el text recolliria un article en què es regularien les relacions preferents entre l'Acadèmia i el IEC, punt que Romero coneixia).

Finalment, però, l'exigència de

Romero de conèixer els noms dels acadèmics proposats pel PP abans de la votació va fer que Zaplana es desdiguera de la seua promesa. Rigol i les institucions catalanes no pogueren evitar *in extremis* la negativa de Zaplana. L'Acadèmia eixiria finalment mutilada i sense els vots ni d'EU, temerosa que el dictamen puga donar lloc a interpretacions secessionistes, ni d'UV, atrinxerada al costat del GAV, la RACV i *Las Provincias* en les tesis secessionistes i els seus negocis. L'èxit, doncs, del pacte, que va costar uns 25 milions de pessetes en dietes dels consellers del CVC, ha quedat de moment en qüestió, sobretot perquè un dels seus objectius, que era convèncer el secessionisme, no s'ha acomplert.

Ara la batalla encara es lliura al voltant dels noms que compondran l'Acadèmia. Els propers dies les Corts valencianes decidiran. Resten incògnites. Una de les quals és què farà UV, que s'ha quedat fora i amb el seu entorn dividit. Així, mentre els lingüistes joves de la RACV cerquen la intermediació del PSPV per entrar a formar part de l'Acadèmia, els més vells suporten de millor o pitjor grat les pressions violentes del GAV. Una altra incògnita, quina serà la política lingüística del PP d'ara endavant. Cessaran en la seua estratègia d'aniquilació dels moviments de defensa de la llengua? I més, per què Maria Consuelo Reyna s'ha mostrat partidària del nou organisme? Què hi ha darrere?

Al capdavant la tesi holandesa, tal com volia Pujol i el món de la cultura valencià, ha estat en bona part la que ha donat llum al pacte. Només cal saber quin serà el camí de la nova Acadèmia. Si servirà per unir, com ha succeït als països de parla neerlandesa, o per separar el valencià de la resta de territoris de parla catalana, com ha passat entre gallecs i portuguesos. De moment, per primera vegada, alguns llibres de text valencians ja insinuen que hi ha cinc llengües a l'estat... castellà, gallec, basc, valencià i català. Només el temps ho dirà.

**Francesc Viadel /
Salva Giménez**